

۷

شاپرکی های پاسداری
پرهیز از تجملات و دنیاگرایی

پژوهشکده تحقیقات اسلامی

شاپیستگی‌های پاسداری

۷ پرهیز از تجملات و دنباغرایی

تئیه‌کننده: پژوهشکده تحقیقات اسلامی

ویراستار: مسلم شوبکلائی

صفحه‌آر: حمزه زاهدی

ناشر: زمزم هدایت

چاپ: مرکز چاپ نمایندگی ولی فقیه در سپاه

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: بهار ۱۳۹۰

شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۴۵۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۰-۹۶۴-۷۴۶-۶

قم، میدان پلیس، بلوار شهید محلاتی، پژوهشکده تحقیقات اسلامی

فهرست

۷	مقدمه
۹	□ ۷. پرهیز از تجملات و دنیاگرایی
۱۳	○ ۸. ساده‌زیستی
۱۷	* ۹. داشتن وسیله نقلیه معمول و ساده
۲۰	* ۱۰. داشتن منزل مناسب
۲۳	* ۱۱. پرهیز از مراوده و همنشینی با متمم‌لین
۲۷	○ ۱۲. قناعت
۳۰	* ۱۳. قانع بودن به حداقل امکانات و طمع نداشتن
۳۳	* ۱۴. پرهیز از چشم و هم‌چشمی و رقابت ناصحیح در برخورداری‌های مادی و موقعیتی

مقدمه

پاسداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای ارزشمند آن، فلسفه تأسیس سپاه پاسداران را تشکیل می‌دهد. کارنامه تابناک سپاه در دفاع از انقلاب و امت اسلامی را فناوری روز و سلاح‌ها و تجهیزات نظامی پیشرفته و مدرن رقم نزد است؛ بلکه آموزه‌ها و توانمندی‌های دینی و معنوی نقش اول را در این عرصه ایفا کرده‌اند و در فضای جدید که جبهه جهاد مقدس به جنگ تمام‌عیار نرم مبدل گشته است پاسداران باید بر حرکت خود بر مبنای بصیرت دینی، تکلیف‌گرایی مبتنی بر فرهنگ والای علوی و عاشورایی عمق و شتاب بیشتری بخشنند.

شايسٽگى هاي پاسدارى، ظرفيت و توانايى يك پاسدار در به كارگيري مجموعه‌اي از قabilite‌ها، توانمندي‌ها و صفات برجسته متکى بر آموزه‌های دینی برای انجام موقعيت‌آميزي و ايفاي نقش برتر خود در پاسداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن است.

نهادينه شدن اين شايسٽگى ها در پاسداران علاوه بر تقويت و ارتقاي سطح كييفي نيز و هادر اجرای مطلوب مأموريت اصلی سپاه، می‌تواند محور اساسی نظمات در مدل تحول و تعالی آينده سپاه باشد. اين شايسٽگى ها، هرچند با توجه به گستره مأموريت سپاه و

نگاه جامع اسلام به یک پاسدار مطلوب بسیار زیاد است لیکن در کارگروه تدوین شایستگی‌های پاسداری پس از اولویت‌بندی و نگاه کاربردی در سه حوزه اعتقادی، اخلاقی و عملی، دوازده شاخص به عنوان اولویت نخست برگزیده شد و برای هر یک، معرفه‌ایی به عنوان معیارهای نشانگر هر شاخص، تبیین و سپس برای هر معرف سنجه‌هایی مشخص گردید که در حقیقت نمود عینی و ملاک‌های قابل اندازه‌گیری هر معرف به شمار می‌روند.

این شاخص‌ها و معرف‌ها همگی برگرفته از آموزه‌های دینی و منابع اسلامی؛ اعم از آیات، روایات و رهنمودهای حضرت امام خمینی و مقام معظم رهبری مذکور است.

این شاخص‌ها با علامت (□) در قالب دوازده کتاب جمع‌آوری شده و معرف‌ها با علامت (○) و سنجه‌ها با علامت (*) ذیل هر شاخص تبیین و مستندسازی شده‌اند.

در ضمن، بحث خودارزیابی و محاسبه نفس را در کتابی مستقل با عنوان «درآمدی بر شایستگی‌های پاسداری» مطرح کرده‌ایم تا پاسداران عزیز با مطالعه آن به اهمیت خودسازی و تهذیب نفس پی ببرند و آن را مبنای رشد و تعالی خویش قرار دهند.

در پایان با تشکر از همه پژوهندگان که در سال همت مضاعف و کار مضاعف با جدیت تمام و در فرصت محدود این اثر را به عنوان گام اول در تحقق خواسته‌های فوق پدید آورده‌اند، امیدواریم در پرتو عنایات و الطاف حضرت بقیة‌الله(عج) بتوانیم پاسداران واقعی برای اسلام و انقلاب اسلامی باشیم.

**پژوهشکده تحقیقات اسلامی
نمایندگی ولی فقیه درسپاه**

□ ۷. پرهیز از تجملات و دنیاگرایی

تبیین

پرهیز از تجملات و دنیاگرایی یعنی قانع شدن به قدر کفاف از زندگی و دوری جستن از رفاهزدگی و خوشگذرانی و وابستگی به مظاهر مادی. و منظور از دنیاگرایی که در روایات و اخبار از آن مذمته شده است و اهل بیت علیهم الصلاة والسلام پرهیز از آن را به ما توصیه فرموده‌اند دنیاگرایی است که انسان را از اطاعت خداوند و دوستی او و تحصیل آخرت بازمی‌دارد.^۱

مستندات

الف - آیات

۱. مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَرِبَّهَا نُوفٌ إِلَيْهِمْ أَعْمَالُهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ۝ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبَطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطَلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ. (هود: ۱۵-۱۶)

۱. اربعین حدیث، امام خمینی ره، ص ۱۰۲.

کسانی که زندگی دنیا و زیور آن را بخواهند [جزای]
کارهایشان را در آنجا به طور کامل به آنان می‌دهیم و به
آنان در آنجا کم‌داده نخواهد شد. اینان کسانی‌اند که در
آخرت جز آتش برای آنها نخواهد بود و آنچه در آنجا
کرده‌اند به هدر رفته، و آنچه انجام می‌داده‌اند باطل
گردیده است.

۲. الَّذِي جَمَعَ مَا لَا يَعْدُدُهُ. (همزة: ۲)

همان که مالی گردآورد و شماره‌اش کرد.

۳. وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوَ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهُيَ الْحَيَاةُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ. (عنکبوت: ۶۴)

این زندگی دنیا جز سرگرمی و بازیچه نیست و زندگی
حقیقی همانا [در] سرای آخرت است اگر می‌دانستند!

ب - روایات

۱. امام صادق ع:

رَأْسُ كُلِّ خَطِيبَةِ حُبِّ الدُّنْيَا!

دوستی دنیا سر هر خط او گناه است.

۲. و نیز:

**مَنْ أَصْبَحَ وَأَمْسَى وَالْدُّنْيَا أَكْبُرُهُمْهُ، جَعَلَ اللَّهُ الْفَقْرَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ
وَشَتَّتَ أَمْرَهُ وَلَمْ يَنْلِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قُسِّمَ لَهُ.**

هر کس که صبح کند و شام کند (شب و روز براو بگذرد)
در حالی که دنیا بزرگ‌ترین همّ او باشد خدای متعال

۱. همان، ص ۱۰۳.

۲. اصول کافی، ج ۳، باب حب الدنيا، حدیث ۱۱.

فقر را بین دو چشمش قرار می‌دهد و کار او را در هم کند
و به دنیا نمی‌رسد مگر مقداری که برای او مقدر
شده است.

۳. همچنین:

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَيْدٍ خَيْرًا زَهَدَ فِي الدُّنْيَا^۱.

چون خدا خیر بنده‌ای را بخواهد او را نسبت به دنیا
بی‌رغبت نماید.

ج - رهنمودها

امام خمینی^۲:

۱. اگر بخواهید بی‌خوف و هراس در مقابل باطل
بایستید و از حق^۳ دفاع کنید و ابرقدرتان و سلاح‌های
پیشرفته آنان و شیاطین و توطئه‌های آن‌هادر روح شما
اثر نگذارد و شما را از میدان به در نکند، خود را به ساده
زیستن عادت دهید... مردان بزرگ که خدمت‌های
بزرگ برای ملت‌های خود کرده‌اند، اکثر ساده‌زیست
و بی‌علاقه به زخارف دنیا بوده‌اند.^۴

۲. بکوشید اگر علقه ارتباط و محبتی به دنیا دارید قطع
نمایید. این دنیا با تمام زرق و برق ظاهری اش ناچیزتر از
آن است که قابل محبت باشد.^۵

۱. بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۵۵.

۲. صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۱۱.

۳. جهاد اکبر، امام خمینی^۶، ص ۵۵.

مقام معظم رهبری:

۱. تجمل و رفاهزدگی و عشرت طلبی - که بحمد الله ساحت سپاه از آن دور است - به هیچ بهانه در این مجموعه پاک نهاد نباید نفوذ کند و وسوسه‌ها نباید عزم شما مردان حق طلب را متزلزل سازد.^۱
۲. دلی که به دنبال تجملات و زخارف دنیاست، دیگر دل نیست؛ دکان زرگری است.^۲

۱. پیام رهبری به چهارمین مجمع بزرگ فرماندهان، ۷۰/۶/۲۵

۲. دیدار مسئولان عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی، ۸۳/۱۰/۲۳

○ ۲۸. ساده‌زیستی

تبیین

ساده‌زیستی یعنی به مظاهر ضروری دنیا بسنده کردن و از زواید زندگی و تشریفات و تجملات دوری جستن و در حد نیاز و کفاف متعارف، مصرف و خرج کردن.

مستندات

الف - آیات

۱. فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ
وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رِبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ. (شوری: ۳۶)
و آنچه به شما داده شده، برخورداری [و کالای] زندگی دنیاست، و آنچه پیش خداست برای کسانی که گرویده‌اند و به پروردگارشان اعتماد دارند بهتر و پایدارتر است.

۲. وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكِ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةُ الْحَيَاةِ
الْدُّنْيَا لِنَفْتَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى. (طه: ۱۳۱)

به چیزی که اضافی از آنان را به آن بھرہمند گردانده‌ایم چشم مدور که تجمل زندگی دنیوی است تا سرانجام آنان را بدان بیازماییم، و روزی پروردگارت بهتر و پایینده‌تر است.

۳. قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَىٰ وَلَا تُنَلِّمُونَ فَتَيَّلًا. (نساء: ۷۷)

بگو: برخورداری از [[این] دنیا] اندک است و برای کسی که تقوا پیشه کرده، آخرت بهتر است و [در آنجا] به قدر نخ هسته خرمایی بر شماستم نخواهد شد.

۴. وَ لَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عَنْكِ وَ لَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا. (اسراء: ۲۹)

دستت را (از روی تنگ‌نظری) به گردنت زنجیر نکن و آن را یکباره نگشا که سرزنش شده و درمانده خواهی شد.

ب - روایات

۱. حضرت علی درباره خباب بن ارت یکی از یاران پیامبر اکرم می‌فرماید:

يَرْحَمُ اللهُ خَبَابُ ابْنِ الْأَرْتِ، فَلَقَدْ أَسْمَمَ رَاغِبًا وَ هاجَرَ طَائِفًا وَ قَعَ بالكافاف وَرَضِيَ عن اللهِ وَعَاشَ مجاهدًا.^۱

خداؤند رحمت کند خباب بن ارت را که از روی میل و رغبت اسلام آورد و به قصد طاعت هجرت کرد و به زندگی ساده قناعت نمود و از خدا خشنود بود و در تمام دوران زندگی خود جهاد کرد.

۱. نهج البلاغه، فیض الاسلام، حکمت ۴۱.

۲. و همان حضرت ساده‌زیستی را از صفات تقواپیشگان می‌داند و می‌فرماید:

تَرَاهُ قَرِيبًا أَمْلُهُ قَلِيلًا زَلَّهُ خَاشِعًا قَلْبُهُ قَائِعَةً نَفْسُهُ، مَنْزُورًا أَكْلَهُ سَهْلًا أَمْرُهُ.^۱

انسان تقواپیشه را می‌بینی در حالی که آرزویش نزدیک، لغوشش اندک، قلبش خاشع، نفسش قانع، خوراکش ناچیز، وزندگیش ساده و بی‌تكلف است.

۳. و نیز در وصف نبی اکرم ﷺ می‌فرماید: ... قَضَمَ الدُّنْيَا قَضْمًا وَلَمْ يُعْرِها طَرَفًا، أَهْضَمَ أَهْلَ الدُّنْيَا كَشْحًا وَأَخْمَصُهُمْ مِنَ الدُّنْيَا بَطْنًا، عُرِضَتْ عَلَيْهِ الدُّنْيَا فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا.^۲

[پیامبر اسلام ﷺ] خوردنش اندک و به قدر ضرورت بود، به این دنیا حتی به گوشه چشمی ننگریست، از همه مردم لاغرتر، و شکمش از همه کم‌غذایی دنیا بر او عرضه شد ولی از پذیرفتنش خودداری کرد.

ج - رهنمودها

امام خمینی رهنمود:

... و یکی از امور مهم این است که روحانیون باید ساده زندگی کنند، آن چیزی که روحانیت را پیش برده تا حالا، و حفظ کرده است، این است که ساده زندگی کردن.^۳

۱. بحار الانوار، ج ۶۴، ص ۳۱۷

۲. همان، ج ۱۶، ص ۲۸۵

۳. صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۲۵۱

مقام معظم رهبری:

پیوند حقیقی با مردم، مستلزم حضور در میان آنان و دور نشدن از سطح متوسّط زندگی آنان است، ساده‌زبستی و پرهیز از اسراف و پرهیز از هزینه کردن بیت‌المال در امور شخصی و غیر ضروری، شرط لازم برای حفظ این پیوند است.^۱

۱. پیام رهبری به مراسم افتتاح هفتمین دوره مجلس شوریی اسلامی، ۷/۳/۸۷.

* ۶۸. داشتن وسیله نقلیه معمولی و ساده

تبیین

وسیله نقلیه و تهیه آن تنها در حد نیاز و به تناسب جایگاه اجتماعی، سیاسی و امنیتی است.

مستندات

الف - آیات

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكُبُوهَا وَزِينَةٌ وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ. (نحل: ۸)

و اسبان و استران و خران را برای آن آفریده است که سوارشان شوید و نیز زینت شما باشند. و خدا چیزهایی آفریده که شمانمی دانید.

ب - روایات

۱. امام صادق ع:

أَتَرَى اللَّهَ أَنْتَمْ رَجُلًا عَلَى مَالٍ خُوَلَ لَهُ أَنْ يَشْتَرِي فَرَسًا
بَعْشَرَةَ آلَافِ دِرْهَمٍ وَيَجْزِيهِ فَرَسٌ بِعِشْرِينَ دِرْهَمًا.^۱

۱. بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۳۰۵

آیا چنین می‌پنداری که خداوند فردی را امین قرار داده
بر مالی که به او اعطا فرموده تا او اسبی را به ده هزار
درهم بخرد، در حالی که برای او اسبی به بیست درهم
کافی است؟

۲. و نیز:

*مِنْ سَعَادَةِ الْمُرْءِ دَأْبٌ يَرْكَبُهَا فِي حَوَائِجِهِ وَيَقْضِي عَلَيْهَا حُقُوقَ
إِخْوَانِهِ.^۱*

از خوشبختی مرد است که مرکبی برای برآوردن
نیازهای خود و ادائی حقوق برادران دینی داشته باشد.

ج - رهنمودها

امام خمینی رهبر اسلام:

یک دسته‌ای که در معرض خطر هستند باید خودشان را
حفظ کنند، ولی همین‌ها هم باید مواطن باشند که زاید بر
میزان نباشد. شما گمان نکنید که اگر با چندین اتومبیل
بیرون بیایید وجهه‌تان پیش مردم بزرگ می‌شود، آن
چیزی که مردم به آن توجه دارند و موافق مذاق عامه
است، اینکه زندگی شما ساده باشد، همان طوری که
سران اسلام و پیغمبر اسلام و امیر المؤمنین و ائمه ما [علیهم السلام]

زندگی شان ساده و عادی بود بلکه پایین تراز عادی.

مقام معظم رهبری:

مسئله تهذیب اخلاق، مسئله ساده‌زیستی، مسئله
اعراض از زخارف دنیا را بایستی در حوزه‌های علمیه

۱. همان، ج ۶۴، ص ۱۷۱.

جدی گرفت. این طور نباشد که طلبه به خاطر خانه‌اش - که دو خیابان تا محل درس فاصله دارد - به فکر ماشین شخصی بیفتد. ماشین چیست؟ از اول، بنای کار طلبگی بر عسرت و بی‌اعتنایی به زخارف دنیوی بود؛ اما حالا فوراً به فکر بیفتیم که یک ماشین شخصی و یک خانه کذایی داشته باشیم! البته باید حداقل معیشتی وجود داشته باشد؛ طوری که انسان ذهنش مشغول آن چیزها نباشد و بتواند درسش را راحت بخواند و کار لازم و مورد توقع را النجام بدهد؛ اما این طور نباشد که طلبگی هم به چیزی مثل بقیه کارهای دیگری که بعضی می‌کنند - دنبال تجملات و دنبال زخارف و امثال اینها رفتن - تبدیل شود. این عیب خیلی بزرگی است که باید بهشت از آن جلوگیری شود.^۱

۱. بیانات رهبری در آغاز درس خارج فقه، ۱۳۷۰ / ۶ / ۳۱.

* ۶۹. داشتن منزل مناسب

تبیین

داشتن منزل مناسب یعنی تهیه مسکن در حد نیاز و به مقتضای زمان و مکان و به تناسب شأن، شغل و محیط زندگی.

مستندات

الف - آیات

۱. وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ يُبُوتِكُمْ سَكَناً وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُنُودِ الْأَنْعَامِ يُبُوتَا تَسْتَخْفُوهَا يَوْمَ طَعْنَكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ: (نحل: ۸۰)
خداؤند خانه‌هایتان را جای آرامشتن قرار داد
واز پوست چهار پایان برایتان خانه‌ها (خیمه‌ها) ساخت
که هنگام سفر و روز اقامتنان، به آسانی آنها را
جا به جا کنید.

۲. وَتَتَحِّثُونَ مِنَ الْجِبَالِ يُبُوتَا فَارِهِينَ فَأَنَّقُوا اللَّهَ وَأَطْبِعُونِ
وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
وَلَا يُصْلِحُونَ: (شعراء: ۱۴۹-۱۵۲)

و هنرمندانه (و شادمانه) [برای خود] از کوهها خانه‌هایی
می‌تراشید از خدا پروا کنید و فرمانم ببرید و فرمان
اسرافکاران را پیروی نکنید، آنان که در زمین فساد
می‌کنند و اصلاح نمی‌کنند.

ب - روایات

۱. پیامبر اکرم ﷺ:

إِنَّ لِكُلِّ بَنَاءٍ يُبْنَىٰ وَبَالٌ عَلَىٰ صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا مَا
لَا يَدْرِي مَنْهُ.

هر بنایی که ساخته شود برای صاحبش - در روز قیامت -

و بالی خواهد بود، مگر ساختمانی باشد به اندازه نیاز.

۲. امام صادق علیه السلام:

كُلُّ بَنَاءٍ أَيُّسَ بِكَفَافٍ فَهُوَ وَبَالٌ عَلَىٰ صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

هر ساختمانی که بیش از کفاف باشد روز قیامت وبالی

بر صاحب آن است.

۳. نیز آن حضرت علیه السلام:

مَنْ كَسَبَ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلْهٖ سُلْطَانَهُ الْبَنَاءُ وَالْطَّيْنُ وَالْمَاءُ.^۳

هر کس مالی از راه غیر حلال به دست آورد
ساختمان‌سازی و گل و آب بر او مسلط می‌شود.

۱. الحياة، ج ۴، ص ۲۸۵.

۲. بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۱۵۰.

۳. همان.

ج - رهنمودها

امام خمینی^ر:

هرچه بروید سراغ اینکه یک قدم بردارید برای این که
خانه‌تان بهتر باشد از معنویتتان، به همین مقدار از
ارزشستان کاسته می‌شود، ارزش انسان به خانه نیست،
به باغ نیست، به اتومبیل نیست. اگر ارزش انسان به
اینها بود، انبیا باید همین کار را بکنند.^۱

۱. صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۱۵۷.

* ۷۰. پرهیز از مراوده و همنشینی با متمولین

تبیین

مقصود، دوری از نشست و برخاست با ثروت‌اندوزان رفاهزده است که در اثر دنیاپرستی به دین خدا بی‌اعتنایی می‌کنند.

مستندات

الف - آیات

۱. وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنُوا مَكَانَةً بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَانُ اللَّهُ يَسْطُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَنْ مَنْ مِنَ الْأَنْعَامِ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَانُهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ. (قصص: ۸۲)

همان کسانی که دیروز آرزو داشتند به جای او باشند، صبح می‌گفتند: وای، مثل اینکه خدا روزی را برای هر کس از بندگانش که بخواهد گشاده یا تنگ می‌گرداند، و اگر خدا بر ما منت ننهاده بود، ما را [هم] به زمین فرو برده بود. وای گویی که کافران رستگار نمی‌گردند.

۲. وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهُوَا وَغَرْنُهُمُ الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا. (نعم: ۷۰)

و کسانی را که دین خود را به بازی و سرگرمی گرفتند و زندگی دنیا آنان را فریفته است، رها کن [و با آنان همنشین مباش].

ب - روایات

۱. امام جعفر صادق ع:

جَاءَ رَجُلٌ مُوسِرٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ نَبَّأَهُ تَقْوَى الْتَّوْبَ، فَجَلَسَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ فَجَاءَ رَجُلٌ مُعْسِرٌ دَرِنُ التَّوْبَ، فَجَلَسَ إِلَيْهِ جَنْبِ الْمُؤْسِرِ فَقَبَضَ الْمُؤْسِرُ تِيَابَةً مِنْ تَحْتِ فَخَذِيهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ أَخِفْتَ أَنْ يَمْسِكَ مِنْ فَقْرِهِ شَيْءٍ؟ قَالَ لَا قَالَ فَمَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي قَرِينًا يُزَيْنُ لِي كُلَّ قَبِيحٍ وَيُفَيْحُ لِي كُلَّ حَسَنٍ وَقَدْ جَعَلْتُ لَهُ نِصْفَ مَالِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ لِلْمُعْسِرِ: أَتَقْبِلُ؟ قَالَ: لَا قَالَ لَهُ الرَّجُلُ وَلِمَ؟ قَالَ: أَخَافُ أَنْ يَدْخُلَنِي مَا دَخَلَكَ.

مردی توانگر با جامه‌ای پاکیزه نزد پیامبر ﷺ آمد و در کنار او نشست، سپس مردی تنگدست با جامه‌ای چرکین آمد و در کنار مرد توانگر نشست توانگر دامن جامه خویش را از زیر پای او بیرون کشید رسول خدا ﷺ به او فرمود: آیا ترسیدی که از فقر او چیزی به تو بچسبید؟ گفت نه، پیامبر فرمود پس چه چیز تو را به

کاری که کردی، واداشت؟ آن مرد در پاسخ گفت: مرا همدمی [شیطانی] است که هر کار زشتی را در نظر من می‌آراید و هر کار نیکوبی را زشت نشان می‌دهد. اکنون نصف مالم را به او می‌دهم، رسول خدا ﷺ به آن مرد تنگدست فرمود: آیا می‌پذیری؟ گفت نه؛ پس آن مرد گفت برای چه؟ گفت: بیم دارم که آنچه به درون توراه یافته است به درون من نیز درآید.

۲. راوی حدیث می‌گوید: به امام صادق علیه السلام گفت: چگونه است که این همه از شما یاد سلمان فارسی را می‌شنوم؟ گفت: نگو سلمان فارسی بلکه بگو سلمان محمدی. آیا می‌دانی چرا فراوان از او یاد می‌کنم؟ گفتم نه فرمود:

لِلَّاتِ حِصَالٌ إِحْدَاهَا إِيَّارَهُ هَوَى أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى هَوَى نَفْسِهِ وَالثَّانِيَةُ حَبَّةُ لِلْفَقَرَاءِ وَالْخَتِيَارَهُ أَيَّاهُمْ عَلَى أَهْلِ التَّرَوَهِ وَالْعَدَدِ وَالثَّالِثَهُ حَبَّهُ لِلْعِلْمِ وَالْعُلَمَاءِ.

به جهت سه خصلت: نخست اینکه خواست امیر مؤمنان علیه السلام را بر خواست خود مقدم می‌داشت. دوم آنکه بینوایان و مستمندان را دوست می‌داشت و آنان را بر مالداران و ثروتمندان و دنیاداران ترجیح می‌داد. و سوم دوستی وی با علم و عالمان.

۳. از جمله مطالبی که خداوند متعال در شب معراج به رسولش فرمود این است:

بَعْدِ الْأَغْنِيَاءَ وَبَعْدِ مَجْلِسَهُمْ مِنْكَٰ^۱

از ثروتمندان و همنشینی با ایشان دوری کن!

۴. پیامبر اعظم ﷺ به یکی از همسران خویش فرمود:

إِنَّ أَرَدْتِ اللَّهُوْقُ بِي فَيَكْفِيكِ مِنَ الدُّنْيَا كَذَادِ الرُّكِبِ وَإِيَّاكَ
وَمَجَالِسَةَ الْأَغْنِيَاءِ.^۲

اگر می خواهی به من بپیوندی باید از دنیا به اندازه توشه
یک مسافر قناعت کنی و از همنشینی با ثروتمندان
بپرهیزی.

۱. همان، ج ۷۴، ص ۲۳

۲. الحیاة، ج ۴، ص ۲۸۵

○ ۲۹. قناعت

تبیین

قناعت به معنای راضی شدن به مقدار اندک و بستنده کردن به مقداری از نعمت است که در اختیار انسان قرار گرفته است.^۱ افراد خودساخته و آراسته دارای روحیه قناعت و عزت‌اند و در پرتو این روحیه عالی هیچ‌گاه چشم طمع به مال و منال دیگران ندوخته و برای کسب مال و مقام، شخصیت والای خویش را خرد نمی‌کنند. افراد قانع به مقدار ضرورت و کفاف بستنده کرده و به کمتر از آن خشنودند.

مستندات

الف - آیات

١. وَلَا تَمْدُنْ عَيْنِيكِ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةُ الْحَيَاةِ
الَّذِيْنَا لِنَفْتَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رِبِّكَ خَيْرٌ وَأَيْقَنَ (طه: ۱۳۱)

و به چیزی که اضافی از آنان را به آن بهره‌مند گردانده‌ایم چشم مدوز که تجمل زندگی دنیوی است تا سرانجام آنان را بدان بیازماییم، و روزی پروردگارت بهتر و پایینده‌تر است.

ب - روایات

۱. پیامبر گرامی ﷺ:

القناة مالٌ لا يُنفَدْ.^۱

قناعت گنجی است که تمام نمی‌شود.

۲. امیر مؤمنان ؓ:

القناة عزٌّ و غنىٌ.^۲

قناعت سبب عزّت و بی‌نیازی از مردم است.

۳. امام صادق ع:

مَنْ قَنَعَ بِمَا رَزَقَهُ اللَّهُ فَهُوَ مِنْ أَغْنَى النَّاسِ.^۳

هر کس به آنچه خدا روزیش کرده قانع باشد از بی‌نیازترین مردم است.

ب - رهنمودها

امام خمینی :

اگر بخواهید بی‌خوف و هراس در مقابل ظلم بایستید و از حق دفاع کنید و ابرقدرتان و سلاح‌های پیشرفته آنان و شیاطین و توطنه‌های آنان در روح شما اثر نگذارد

۱. مشکوٰۃ الانوار، ص ۱۳۲.

۲. غرزالحکم و دررالکلم، ج ۱، ص ۲۵.

۳. اصول کافی، ج ۳، باب قناعت، حدیث ۹.

و شما را از میدان به در نکند، خود را به ساده زیستن
عادت دهید و از تعلق قلب به مال و منال و جاه و مقام
بپرهیزید. مردان بزرگ که خدمت‌های بزرگ برای
ملت‌های خود کردند اکثر ساده‌زیست و بی‌علاقه به
زخارف دنیا بوده‌اند.^۱

مقام معظم رهبری:

این جانب از این که کسانی می‌کوشند تا در میان مردم
مارسم تجمل‌گرایی و اسراف و لخچی را شایع کنند،
شدیداً نگران و متأسفم؛ و از این که مردم فداکار
و انقلابی ایران در امور شخصی به مصرف گرایی سوق
داده شوند و قناعت انقلابی را از یاد ببرند به خدا پناه
می‌برم. آنان که تجملات و زیبادی‌های غیر ضرور
و لخچ‌مانانه را از روی بی‌دردی ناشی از وسعت
و توانایی مالی انجام می‌دهند به خود آیند و به اتفاق
روی آورند و آنان که با سختی و تنگ‌دستی بر خود
چنین چیزی را تحمیل می‌کنند، از این امر خسارت‌بار
دست بکشند برای ممکنین، میانه‌روی و برای
قشرهای متوسط قناعت در امور شخصی و برای همه
تلاش و کار و تولید و رونق دادن به وضع عمومی
فریضه‌ای انقلابی و رسمی اسلامی است.^۲

۱. صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۴۷۱.

۲. پیام به گرد همایی سراسر فرماندهان بسیج، ۶۷/۹/۲.

* ۷۱. قانع بودن به حدائق امکانات و طمع نداشتن

تبیین

منظور کسی است که قناعت ورزد و به بیش از ضرورت طمع نورزد و در زندگی اعتدال و میانه روی را از دست ندهد.

مستندات

الف - آیات

۱. ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَجَعَلْتُ لَهُ مَا لَا مَمْذُوًا وَبَيْنَ
شُهُودًا وَمَهْدَتْ لَهُ تَمْهِيدًا ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنا
عَنِيدًا. (مدثر: ۱۱-۱۶)

مرا با کسی که تنها آفریده ام واگذار. و برای او مالی روزافزون قرار دادم. و پسرانی حاضر و ناظر. و به او [چه بسیار] میدان [و امکان] دادم. باز طمع دارد که افزون تر کنم.

۲. إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هُلُوقًا إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مُتَوْعًا إِلَى الْمُصَلِّينَ. (معارج: ۱۹-۲۲)

به راستی که انسان سخت آزمند [وبی تاب] خلق شده است چون صدمه‌ای به او رسد عجز و لابه کند و چون خیری به او رسد بخل ورزد غیر از نمازگزاران.

ب - روایات

۱. امام باقر علیه السلام:

**وَأَنْزِلْ سَاحَةَ الْقَنَاعَةِ بِالْتَّقَاعِ الْحِرْصِ وَادْفَعْ عَظِيمَ الْحِرْصِ
بِإِيَّاهِ الْقَنَاعَةِ.^۱**

و با پرهیز از حرص و طمع در میدان قناعت فرود آی و خطر حرص را با مقدم داشتن قناعت، برطرف کن.

۲. حضرت علی علیه السلام:

**اقْنُوا بِالْقَلِيلِ مِنْ دُنْيَاكُمْ لِسَلَامَةِ دِينِكُمْ فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ الْبَلْغَةُ
الْيَسِيرَةُ مِنَ الدُّنْيَا تُقْنَعُهُ.^۲**

قناعت کنید به اندکی از دنیای خود از برای سلامتی دین خود، زیرا که مؤمن را ندک چیزی قانع می‌کند.

۳. و نیز:

كَيْفَ يَسْتَطِيعُ صَلَاحَ نَفْسِهِ مَنْ لَا يَقْنَعُ بِالْقَلِيلِ.^۳

کسی که به اندک قانع نباشد، چطور می‌تواند خویشتن را اصلاح کند.

۱. بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۱۶۳.

۲. غرر الحكم، ج ۲، ص ۲۵۹.

۳. همان، ج ۴، ص ۵۶۰.

۴. امام سجاد^{علیه السلام}:

...وَاجْعُلْ ذلِكَ سَبَبًا لِقَناعَتِي بِمَا قَضَيْتَ.^۱

پروردگار!! به من کمک کن تا بر قسمت خویش که با رضای تو مقرن است قناعت کنم.

۵. و نیز همان حضرت^{علیه السلام}:

...اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَيْجَانِ الْحِرْصِ وَسَوْرَةِ الْفَحْشَةِ وَ
غَلَبَةِ الْحَسَدِ وَضَعْفِ الصَّابْرِ وَقَلَّةِ الْقَناعَةِ.^۲

... پروردگار به تو پناه می‌برم از هیجان حرص و صولت خشم و حمله حسد و ضعف صبر و کمی قناعت.

۱. صحیفه سجادیه، دعای ۸.

۲. همان، دعای ۱۴.

تبیین

* ۷۲. پرهیز از چشم و هم‌چشمی و رقابت ناصحیح در برخورداری‌های مادی و موقعیتی

مستندات

الف - آیات

۱. وَلَا تَمْدُنَ عَيْنِيكَ إِلَيْيِ ما مَتَعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةُ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا لِنَفْتَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رِبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى. (طه: ۱۳۱)

و هرگز چشمان خود را به نعمت‌های مادی، که به گروههایی از آنان داده‌ایم مدوز که اینها شکوفه‌های زندگی دنیاست تا آنها را بیازماییم و روزی بپروردگاری بهتر و پایدارتر است.

۲. وَلَا تُعْجِيْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَن يُعَذِّبَهُمْ بِهَا
فِي الدُّنْيَا وَتَرْهِقَ أَنفُسَهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ. (توبه: ۸۵)

و اموال و فرزندان آنان تو را به شگفت نیندازد؛ جز این
نیست که خدا می‌خواهد ایشان را در دنیا به وسیله آن
عذاب کند و جانشان در حال کفر بیرون روید.

ب - روایات

۱. امام باقر علیه السلام :

**أَنْظُرْ إِلَيْ مَنْ هُوَ دُونَكَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَيْ مَنْ هُوَ فَوْقَكَ فِي
الْمَقْدِرَةِ فَإِنْ ذَلِكَ أَقْعُنْ لَكَ بِمَا قُسِّمَ لَكَ.**^۱

در قدرت و تمكن مالی همواره به پایین تراز خود نگاه
کن نه به بالاتر، زیرا چنین کاری تو را به روزی خود
قانع ترمی سازد.

۲. امام صادق علیه السلام :

**أَنْظُرْ إِلَيْ مَنْ هُوَ دُونَكَ فَتَكُونَ لَأَنْثُمُ اللَّهُ شَاكِرًا وَلِمَزِيدِهِ
مُسْتَوْجِبًا.**^۲

[در امر دنیوی و مال و ثروت] به پایین تراز خود نگاه کن
تا از نعمتهای الهی قدردانی کنی و لایق نعمتهاي
فراوان خداشوي.

ج - رهنمودها

امام خمینی رهبر انقلاب :

در این زمان که ما زندگی می‌کنیم و دنیا گرفتار دو
قطب قدرتمند است، رنج و عذابی که سران آن کشورها

۱. بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۱۹۸.

۲. مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۳۱۰.

بدان مبتلا هستند و نگرانی‌های جان‌فرسایی که هر یک از دو قطب در مقابل قطب دیگر دارند، قابل مقایسه با رنج‌ها و گرفتاری‌های قشرهای متوسط حتی فقیر نیست.

رقابت آنان یک رقابت عملی نیست بلکه یک رقابت جانکاه است که کمر هر یک زیر آن خرد می‌شود، گویی در مقابل هر یک، یک گرگ درنده با دهان باز و دندان‌های تیز ایستاده و قصد شکار او را دارد و این رنج رقابت در همه اقسام هست، از ثروتمندان و قدرتمند گرفته تا طبقات دیگر، لکن هر چه بالاتر برود به همان اندازه درد و رنج رقابت بالا می‌رود. و آنچه مایه نجات انسان‌ها و آرامش قلوب است وارستگی و گسستگی از دنیا و تعلقات آن است که با ذکر و یاد دائمی خدای تعالی حاصل شود.^۱